

ЛІТЕРАТУРА:

1. "Школа 2000..." Непрерывность образования: дидактическая система деятельностного метода. Вып.5. – М.: УМЦ "Школа 2000...", 2005. – 384 с.
2. Анисимов О.С. Методологическая культура педагогической деятельности и мышления. – М.: Экономика, 1991.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
4. Бех І.Д. Наукові засади створення особистісно орієнтованих виховних технологій // Початкова школа. – 1997. – №9. – С.6.
5. Выготский Л.С. Собрание сочинений. – Т. I-VI. – М.: Педагогика, 1984. – 488 с.
6. Амонашвили Ш.А. Педагогика сотрудничества: гуманизация педагогического процесса. – Перспективы. Вопросы образования. Ежеквартальный журнал ЮНЕСКО. – 1990. – №4.
7. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. – К.: Магістр-S, 1997. – 256 с.
8. Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении. – М.: Педагогика, 1972. – 310 с.
9. Пушкарьова Т.О. Науково-педагогічний проект "Росток".

УДК 37.018.3

А.М. Сав'юк

ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖІНОЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ХЕРСОНЩИНІ Й МИКОЛАЇВЩИНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

У статті подаються історичні аспекти становлення жіночого руху на Україні. Наводяться приклади просвітницької діяльності жіночих громадських організацій на Херсонщині й Миколаївщині.

In the article we determined the historical aspects of the development of the women's movement in Ukraine. The examples of educational activity of some women's voluntary organizations in Kherson and Mykolayiv region are given.

На сучасному етапі становлення української державності важливим завданням є формування та розвиток громадських організацій, зокрема жіночих. Актуальність звернення саме до жіночих організацій покликана тим, що ці об'єднання широко впливають на забезпечення належного рівня функціонування державно-управлінських систем, розв'язання економічних, культурно-освітніх проблем у суспільстві. Вони є однією з форм діяльності та впливу на різні перетворення, які відбуваються у суспільстві.

Діяльність жіночих просвітницьких організацій детально висвітлена в роботах К.Гардецької, Л.Смоляр, Л.Стефаненко, М.Богачевської-Хом'як, О.Лугового, О.Луценко, О.Маланчук-Рибак, О.Трофимовської та інших вітчизняних та зарубіжних учених. Однак у цих дослідженнях недостатньо висвітлена просвітницько-педагогічна діяльність жіночих громадських організацій на Півдні України. З огляду на зазначене мета даної статті – надати більш детальну інформацію про просвітницьку діяльність жіночих громадських організацій на Херсонщині та Миколаївщині.

Нагадаємо, що, традиційно в системі патріархальних цінностей, жінкам відводилася роль пасивного суб'єкта, який має виконувати лише свої природні функції. Сьогодні жінки виступають активними шукачами нових форм розкриття особистого потенціалу. Усвідомивши свої інтелектуальні, духовні можливості, вони об'єднуються в організації для більш ефективного впливу на будь-які процеси, що відбуваються у суспільстві.

Варто також зазначити, що початок жіночого руху в Україні пов'язаний з ім'ям письменниці Н.Кобринської (громадського діяча демократичного напрямку, борця за жіночі права) та із Західною Україною. Велике значення мало створене Н.Кобринською

“Товариство українських жінок” у Станіславові 1884 р. Саме від цієї дати веде своє існування український жіночий рух. Щоправда, дещо раніше існували українські жіночі гуртки, причинами створення яких була спільна діяльність за інтересами, турбота про людей, які потребували матеріальної, моральної, освітньої допомоги, але їхня діяльність була малотривалою та локальною. Н.Кобринська прагнула надати жіночому рухові серйозного характеру. Її ідею підтримала Терміна Шухевич, створивши 1893 р. у Львові “Клуб русинок”, який вбачав основне своє завдання у самоосвіті та пробудженні національного духу України. З кожним роком український жіночий рух зростав. Створювалися все нові й нові осередки. Невдовзі український жіночий рух охопив усі верстви жіноцтва. Так, на початку ХХ ст. виникла широка мережа сільських жіночих організацій. Вони поступово стали громадськими культурно-освітніми центрами, сприяли піднесенню в українців національної свідомості. Тобто вже від початку український жіночий рух заявив про себе як про рух виразного різнопланового спрямування [2].

Аналогічний процес відбувався по всій Україні, але в кожному регіоні він мав свої особливості. Жіночий рух Галичини, наприклад, зароджувався і розвивався в умовах конституційної монархії, де право на створення громадських товариств гарантувалося законом. Жіночий рух Східної України був підготовлений працею і творчістю таких видатних українок, як М.Вовчок, Х.Алчевська, Н.Грінченко, Л.Драгоманова, Л.Старицька-Черняхівська. Окремо слід згадати ім'я С.Русової, яка прагнула об'єднати зусилля жіноцтва Східної та Західної України. Більш широко жіночий громадський рух розгорнувся після революційних подій 1905 року. У той період О.Пчілка створила український відділ у “Всеукраїнському союзі рівності жінок” [6].

На Півдні жіночі організації також існувати лише завдяки громадській ініціативі. Стурбовані освітніми проблемами, жінки вдавалися до різноманітних видів просвітницької діяльності, маючи за мету зменшення чисельності не писемної молоді, поширення профільних та загальних знань з метою зменшення безробіття, боротьби з безпритульністю та неграмотністю, інформування та виховання майбутнього покоління. Серед найбільш поширених видів просвітницької діяльності були такі: видання спеціальної літератури, організація клубних гуртків та молодіжних осередків, публічних читань, виставок, конференцій, культурних центрів, бібліотек, вечірніх шкіл, різнопланових освітніх проєктів, інше. Діяльність жіночих громадських організацій поширювалась як на дошкільні та шкільні установи, так і на вищі учбові заклади.

Однією з перших жіночих громадських організацій на Півдні України можна назвати товариство “Народна допомога”. Яке веде своє існування з 1907 року, коли декілька жительок Забалки на Херсонщині заснували дане товариство для надання допомоги багатодітним, тим, хто не мав можливості працювати і заробляти собі на прожиток. У березні 1908 року ними відкрито притулок “Ясла” на Церковній площі для дітей від 2 до 7 літ з малозабезпечених сімей, розрахований на 20 дітей. У перший день прийняли 28 і відмовили 20 дітям. У перший рік число дітей, що були прийняті в “Ясла”, досягло 40, в 2-й – 50, в 3-ий – 70. У 1908 році число відвідин склало 4373 (2409 хлопчиків і 1964 дівчаток). У притулку діяли три групи: молодша (від 1 року до 4 літ), середня (від 5 до 7 літ), старша (від 7 літ і старші). Працювали 4 працівника: завідувача, її помічниця, няня, куховарка. Завідувача відповідала за все господарство і за старшу групу. Помічниця стежила за санітарним станом і відповідала за середню групу, няня – за молодшу. З членів правління товариства в притулок призначалися чергові з 6 до 19 годин. Дітей годували три рази на день. Перед їжею і після діти по черзі читали молитву. До обіду із старшою групою 2 години займалися дві вчительки. Діти середньої групи в цей час грали з помічницею, займалися читанням, рукоділлям. У 1910 р. приступили до будівництва нового приміщення притулку на Миколаївській площі. Воно обійшлося в 12400 крб. 12 тис. внесла Е. Волохіна, 400 – товариство. В жовтні 1911 р. дитячий сад “Відрода” з притулком “Ясла” і дитячим майданчиком прийняли перші 50 дітей. Пізніше число місць збільшилося до 100. У 1912 р. притулок працював весь рік, його відвідали 10939 разів (6451 платних і 4488 безкоштовних

відвідин). У 1913 р. притулок відвідали 23198 разів. Платня за відвідини склала 5 коп. У 1917 р. притулок “Ясла” щодня відвідували до 160 дітей, платня – 5-10 коп. в день, а дітям солдатів і внів – безкоштовно. Завдяки діяльності жіноцтва в місті функціонував дитячий спортивний майданчик товариства сприяння фізичному вихованню дітей. Тут займалися футболом, гімнастикою, веслуванням. Товариство проводило замські прогулянки, екскурсії. У 1910 р. майданчик працював 176 днів при 62167 відвідинах. У 1911 р. за ініціативою товариства виникли перші в Херсоні літні дитячі колонії (прообраз піонерських таборів) для дітей міської бідноти [7].

Діяльність жіночих громадських організацій сприяла також розвитку дошкільного виховання. Так, на початку століття з’явився один з перших дитячих садів з двома групами: старша (6-10 літ) і молодша (від 1 року до 6 літ). У ньому діти не лише грали, а й навчалися читати, рахувати тощо. Тривалість уроку – 30 хв., після чого 5-6 хв. заняття гімнастикою, потім урок арифметики в межах однієї дії. Поки одна група знаходилася на уроках, інша займалася іграми, гімнастикою, ліпленням з глини, розучувала вірші [7].

Як бачимо, в кінці ХІХ – на початку ХХ століття жіночі просвітницькі організації проводили досить активну роботу щодо відкриття дитячих дошкільних та інших закладів. На жаль, у подальші роки діяльність більшості з них зійшла нанівець. Це пов’язано, передусім, з тим, що в Радянській державі діяло гасло комуністичної зрівнялівки а в свідомості вкоренився стереотип жіночої меншовартості. Відновили свою діяльність жіночі громадські організації лише наприкінці ХХ століття. Прикладом є активізація таких організацій як: “Союз українок”, “Жіноча громада”, “Спілка жінок України”, “Жінки і діти України”, інші, а також створення нових організацій (“Жінки за майбутнє”, “Дія”, “За майбутнє дітей України” та ін.).

У бурхливому розвитку діяльності жіночих об’єднань на Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття науковці виділяють три етапи:

- перший – кінець 80-х – початок 90-х рр. ХХ ст., коли низка жіночих організацій виникла на ґрунті існуючих структур. У 1991 р. активізувала свою діяльність громадсько-освітня організація “Союз українок”, яка вела свій історичний літопис з 1921 р. На базі “Комітету радянських жінок”, жіночих рад виник у 1989 р. “Союз жінок України”. У цей же час почала діяти міжнародна організація “Жіноча громада”, яка проголосила метою своєї діяльності відродження української нації та утвердження її серед вільних народів світу;
- другий етап розвитку жіночого руху в Україні охоплював 1992-1998 рр., коли жіночі громадські організації посилили роботу в регіонах, домагалися створення своїх осередків у областях, містах, районах;
- третій етап у гуртуванні жінок почався у другій половині 1998 р. Він характеризувався збільшенням кількості громадських організацій, зокрема за професійною ознакою та формуванням жіночих політичних партій.

На всіх етапах жіночі громадські організації активно займаються просвітницько-педагогічною діяльністю (“Товариство українських жінок”, “Союз українок” та ін.) [6].

Усі ці етапи характерні для Півдня України, зокрема для Херсонської та Миколаївської області. Так, на другому етапі поширили свою просвітницьку діяльність такі жіночі громадські організації як Херсонський відділ Союзу українок (1993 р.), “Успішна жінка” (1996), “Всеукраїнська ліга українських жінок” (1996 р.), на третьому етапі – Асоціація молодих жінок Херсонщини “Жіноче світло” (1999 р.) [7]. Вони намагаються успішно виконувати основні цілі, висвітлені в Законі України “Про освіту”, Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, “Концепції виховання дітей та молоді у системі національної освіти”. В Миколаївській області була навіть розроблена та затверджена програма “Підтримки та розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій у Миколаївській області на 2004-2010 роки”, задачами якої є “формування національної свідомості, успадкування підростаючими поколіннями соціального досвіду українського народу, що потребує вивчення маловідомих сторінок його історії, культури та освіти” [5].

Сьогодні до складу відділу “Союз Українок” входять 11 осередків у тому числі Херсона і області. Союз Українок – добровільна громадсько-просвітницька організація. Мета діяльності організації – об’єднання українських жінок для відродження демократичного жіночого руху, спрямування творчих сил на утвердження в суспільстві історичних святинь, національних ідеалів і духовної культури, виховання нової генерації української молоді, здатної будувати правову демократичну українську державу. Діяльність організації висвітлюється в заходах, спрямованих на відродження національних традицій та звичаїв; сприяння створенню національної освіти та виховання; опіку дитячими закладами; сприяти організації тематичних конференцій, семінарів, диспутів, лекцій. Для здійснення цих завдань організацією проводяться: виступи на радіо, рубрика “Жінки в історії України”; проведено урок про державність України в 10 школах міста Херсона; проведено лекції в школах на теми: “Національна свідомість і мовна політика”, “Київська Русь – праматір України”, “Леся Українка – видатна поетеса, драматург, громадська діячка”, “Національна свідомість, український патріотизм” та інші.

Просвітницька діяльність жіночої організації “Успішна жінка” спрямована на поширення знань серед жіноцтва. Завданнями їхньої діяльності є розвиток творчих здібностей, професійних навичок у жінок, поширення знань щодо здорового способу життя. Цією організацією були реалізовані такі проекти як “Родитися жінкою – виклик життя”, ціллю якого було професійне навчання молодих мам (1998 р.); “Світ без насилля”, ціллю якого були тренінги для дітей та їх батьків щодо попередження насилля (2002 р.); постійна програма навчання професійним навичкам, ціль якої – сприяти вирішенню проблем безробіття та матеріальної залежності молодих жінок шляхом надання необхідних знань і навичок для працевлаштування та початку своєї особистої справи.

У 1995 році в Херсонській області була зареєстрована та почала свою роботу організація Асоціація Гайдів України. Вона об’єднала не тільки дівчаток-гайдів, але й молодих жінок, які працюють з ними. В 1998 році організація розробила та виконала програму “Сервісний центр для молодих жінок”. Центр надавав послуги психолога, юриста, лікаря, проводив семінари, курси професійного навчання для неповнолітніх матерів, самотніх матерів, багатодітних жінок. У процесі роботи багато клієнток Центру стали волонтерами, сформувався колектив активних молодих жінок, які 12 листопада 1999 року зареєстрували Асоціацію молодих жінок Херсонщини “Жіноче світло”. Цією організацією проведені заняття з дітьми – сиротами міського притулку, тренінги для підлітків та студентської молоді, проект “Моє здоров’я – моє майбутнє” (2002 р.), у ході реалізації якого було проведено: навчальна програма (за темою “Здоровий спосіб життя”) для тренерів-волонтерів організації; тренінг “Здоровий секс – здорова нація” проведений для тренерів волонтерів і членів організації спільними зусиллями організації “Жіноче світло” та тренерами з Харкова; 13 тренінгів в с. Мирному Каланчацького району, та 5 в с. Високопілля для підлітків. “Всеукраїнська ліга українських жінок” ставить перед собою наступні задачі: відзначення українських народних і релігійних свят серед дорослих і молоді, повернення до витоків українців, відродження традицій, обрядів, звичаїв, розповсюдження української літератури про замовчувані або перекручені радянською пропагандою події і визначні постаті в історії України, захист української мови, сприяння втіленню її в нашу науку, в школи, в побут, організація духовного виховання в молодших класах декількох шкіл, тобто викладання християнської етики за згодою батьків, відкриття недільних шкіл при церквах.

У Миколаївській області своєю просвітницькою діяльністю відома жіноча асоціація “Дана”. Сформована в 1995 році, вона поєднала в своїх рядах психологів, вчителів, викладачів вищих навчальних закладів, журналістів, художників. Це дозволило “Дані” організувати роботу з різних напрямків. Найбільш вдалим серед них є: формування творчого молодіжного центру для дітей-інвалідів на базі середньої школи № 58, організація програми “Громадянська освіта”. Школа № 58 стає унікальною тому, що в ній навчають з перших класів розуміти мистецтво і займатися різними видами декоративно-прикладної творчості. Тут вивчають малюнок, ліпку, різні види плетіння, в’язання та вишивку, дітей

навчають танцям, грі на різних інструментах, театральному мистецтву. Школа зуміла сформувати такий педагогічний колектив, який може запропонувати підростаючій дитині будь-які заняття в області декоративно-прикладного мистецтва. В школі ніхто не відчуває себе приниженим. Кожен може знайти собі діло до душі і удосконалюватись в старших класах. Результатом діяльності школи є фестиваль “Золотий лелека”, організований Радою Європи в 1996 році в місті Києві. Чверть всіх нагород цього конкурсу дістались школі і біля половини – Миколаєву [4].

У 1996 році почала свою роботу Миколаївська обласна організація “Союз жінок України”, об’єднавши 29 колективів жіночих організацій, фондів, клубів, центрів. Просвітницька діяльність організації спрямована на опікування першого дитячого притулку в м. Миколаєві [1].

У 1997 році в місті Первомайську Миколаївської області, в результаті діяльності Міжнародної жіночої організації “Вінрок Інтернешнл”, було створене “ядро” жіночих організацій міста Первомайськ “Твій шанс”. Ціллю організації було і є підтримка проектів, спрямованих на розвиток діяльності жіночих організацій, розробка та реалізація методик навчальних та освітніх програм для активісток жіночого руху [3].

Отже, вже від початку український жіночий рух заявив про себе як про рух виразного просвітницько-педагогічного спрямування, однак в Україні в цілому та на Півдні зокрема, в середині – другій половині ХХ століття важко знайти приклади жіночих громадських організацій, які діяли більш-менш активно. Своєрідним поштовхом для відновлення діяльності старих жіночих організацій та створення нових стало прийняття Загальної декларації прав людини (1948 р.) – міжнародний документ, у якому йдеться про рівні можливості жінок і чоловіків, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Згодом рівні права жінок і чоловіків закріплено у Віденській декларації прав людини (1993 р.), Пекінській декларації та Програмі дій (1995 р.), перші розробки якої були вже у 1980 році. У цих документах, а також у Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року для представниць слабкої статі задекларовано “однакову з чоловіками цивільну праводієздатність та однакові можливості в її реалізації”. Отже, жінки мають такі ж права і можливості, як і чоловіки, однак на практиці далеко не завжди можуть реалізувати їх. На це звернуто увагу в 60-ті роки ХХ століття, коли в Англії з’явилися перші дослідження, пов’язані з гендерною проблематикою.

Громадське поле діяльності жіночих об’єднань, рухів, союзів, спілок суттєво розширилося від часу проголошення в Україні незалежності. На сьогодні в Україні діє понад 45 всеукраїнських і міжнародних жіночих громадських організацій і політичних об’єднань, більше, ніж 1,5 тис. місцевих громадських організацій, що об’єднують жінок. Серед них “Союз українок”, Міжнародна Ліга “Матері і сестри – молоді України”, “Поступ жінок-мироносиць”. Хоча жіночі організації становлять лише 4% від усіх зареєстрованих в Україні громадських організацій, але з кожним роком зростає кількість та чисельний склад сучасних жіночих організацій. Якщо за даними Державного комітету статистики України в 1997 р. загальна кількість жіночих організацій складала 575, то в 2001 р. ця цифра зросла вдвічі, діють 1222 офіційно зареєстрованих організацій, і зараз ця тенденція залишається незмінною [2].

Таким чином, вивчення діяльності жіночих громадських організацій дозволяє стверджувати, що вагома частина їх програм присвячена саме просвітницькій діяльності. Доказом цього є ряд організацій, які існували і продовжують існувати на Херсонщині та Миколаївщині. Їх діяльність довела, що жінки приймають на себе вирішення несподіваних і найболючіших проблем суспільства, протистоять духовній кризі, ведуть активну боротьбу з неосвіченістю дітей, молоді, дорослих.

Разом із тим певна кількість вивчених матеріалів та велика частина ще не досліджених фактів діяльності жіночих громадських організацій Півдня України в другій половині ХХ століття надає нам широкі перспективи подальшої роботи над досліджуваною проблемою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виноградова А. Что волнует прекрасный пол // Вечерний Николаев. – 1999. – 19 октября.
2. Лазоренко О. Жіночі громадські організації як складова українського громадянського суспільства // Суспільне життя. Сучасність. – 2006. – №1. – 26 с.
3. Лисогурська Л. Жінко, сотвори себе сама // Радянське Прибужжя. – 1997. – 3 червня. – 4 с.
4. Мейжис И.Я. Роль третьего сектора в развитии города // Городское развитие. – 1996. – № 1. – С. 53-56.
5. Обласна програма підтримки та розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій у Миколаївській області на 2004-2010 роки. [Рішення] / Миколаївська обласна рада. – Миколаїв. – 2003. – 5 с.
6. Пашко А. Жіночий рух в Україні: історичний аспект та сучасний розвиток // ПравоУкраїни. Сторінки історії. – 2004. – № 3. – С. 48-56.
7. Херсон. Громада. Ініціатива / Громадські організації та благодійні фонди // www.hgi.org.ua/ch=grom_org

УДК 371.48 Сухомлинський

О.В. Сарасва

УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

У публікації автором розглянуто управління як складову педагогічної системи В.Сухомлинського. На основі аналізу наукових розвідок видатного вченого визначено особливість його підходів до реалізації положень педагогічної системи через управління.

In the article management as a constituent part of the pedagogical system of V. Suhomlynsky is considered by the author. On the base of analysis of scientific works of the prominent scientist, the peculiarity of his approaches to the realization of the points of pedagogical system through the management is determined.

Здобуття Україною незалежності, реформування освіти й науки зумовило потребу вивчення педагогічних поглядів та діяльності відомих українських культурно-освітніх діячів, просвітників, педагогів.

Особливе місце серед досліджень педагогічних персоналій посідають праці, присвячені вивченню окремих складових педагогічної системи Василя Сухомлинського, оскільки вона є постійним об'єктом уваги науковців не тільки в Україні, а й за кордоном.

Дана публікація продовжує цикл статей, в яких аналізуються складові педагогічної системи В.О.Сухомлинського. Вона присвячена розгляду управління як важливого і невід'ємного компонента педагогічної системи В.Сухомлинського, що забезпечує повноцінну реалізацію положень, думок, ідей педагога, втілення їх у навчально-виховний процес Павлівської середньої школи.

Це й закономірно, адже всі вивчені нами складові педагогічної системи будуть функціонувати лише за умови, якщо вони підпорядковані управлінню.

Про різноманітні аспекти внутрішкільного управління як складову педагогічної системи йдеться у творах: “Павлівська середня школа” (1969), “Розмова з молодим директором школи” (1973). Особливу увагу на питаннях управління зосередив Василь Олександрович у своїй кандидатській дисертації “Директор школи – керівник навчально-виховного процесу” (1955). Адже він упродовж 22 років працював директором Павлівської середньої школи. Саме завдяки накопиченому досвіду і його тривалій реалізації, вченому вдалося створити педагогічну систему, де управління становить рівнозначну складову.

Важливого значення Василь Олександрович надавав повноваженням директора школи, його завданням. До основних він відносив: розробку плану навчально-виховної і господарської діяльності; інструктаж виконавців і контроль за роботою всіх членів